

Стаття надійшла до редакції 23.11.2016 р.

N. Pipchenko

INTERNATIONAL INTERNET COMMUNICATION OF THE EUROPEAN UNION: TRENDS AND PROSPECTS

The international Internet communication during the transformation of international relations should be considered on an interdisciplinary level that is a combination of political, communication and technological research directions which formed the basis for the analysis of the category of «social networks» and its transformation into the category of «social media». It is found that the applied aspects of the information globalization connected not only with the problems of international security and the world economy but also related to the activity of international actors in foreign policy because the transformation of foreign policy interests, formation and maintenance of the country's reputation in the world, promotion of national interests in the international arena depend on the influence of modern Internet communications on international cooperation.

By analyzing the specific features of international Internet communication the EU the author found that the common is the conceptual provision of international Internet communication as a tool of foreign-policy activity but fundamentally different is the practice using social media platform to achieve foreign-policy interests of the EU Members State. Author's monitoring showed that the EU uses the international Internet communication for provide a supranational prestige of a powerful international actor during the common foreign policy implementation.

Keywords: *international relations, foreign-policy activity, international Internet communication, the EU.*

УДК 323.1(477):327.51

К.М.С. Прондзинська

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТУ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ: ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ

У статті розглядаються підходи вітчизняних та іноземних дослідників до визначення внутрішніх та зовнішніх чинників, що призвели до виникнення конфлікту на Південному Сході України. Здійснено аналіз внутрішні передумови формування суспільно-політичної кризи, питання причинно-наслідкового зв'язку між подіями Євромайдану та збройним конфліктом на Донбасі та вплив дій Російської Федерації, спрямованих на дестабілізацію ситуації в Україні.

Ключові слова: *конфлікт на Південному Сході України, конфліктогенні чинники, сепаратизм, гібридна війна.*

Конфлікт на Південному Сході України, що розпочався навесні 2014 року, став об'єктом багатьох наукових досліджень як в Україні, так і за кордоном. Він залишається надзвичайно актуальною темою не лише для українських дослідників, адже гібридна війна, що триває на Донбасі, є якісно новим явищем, а водночас викликом для усієї системи міжнародних політичних відносин та безпеки. Однак для того, щоб зрозуміти суть процесів, що відбуваються у південно-східних регіонах України, необхідно провести всебічне дослідження причин та передумов політичного та збройного конфлікту. Одним з основних питань, що вимагають з'ясування в рамках розгляду

причин гібридної війни на Донбасі, є співвідношення внутрішніх та зовнішніх чинників у генезі конфлікту. Відповідь на це питання має першочергове значення для з'ясування того, наскільки східноукраїнський конфлікт є наслідком поділів, існуючих в межах української держави, а якою мірою він нав'язаний Україні ззовні.

Хронологія подій у рамках суспільно-політичної кризи в Україні наприкінці 2013 та на початку 2014 року однозначно вказує на причинно-наслідковий зв'язок між подіями Євромайдану, зміною центральної влади у Києві, російською анексією кримського півострова та початком війни на Сході України у квітні 2014 року. Не виникає сумнівів щодо того, що без активної інформаційної, фінансової та військової підтримки Російської Федерації війна була б неможливою. Однак серед дослідників відсутній консенсус щодо співвідношення ролі внутрішніх та зовнішніх чинників у розгортанні конфлікту, а також того, чи зміна влади в Україні, спричинена протестами, що переросли у криваве протистояння на Майдані Незалежності у Києві, може розглядатись як причина конфлікту, чи лише як «каталізатор», що спровокував запуск виконання Росією стратегічних планів, що існували раніше. Чимало науковців, зокрема Ю. Мацієвський та А. Умланд, схильні розглядати наявний конфлікт, як абсолютно штучно спровокований Росією з використанням інструментів пропаганди, дезінформації («інформаційної війни») та залякування населення регіонів України з великою часткою російськомовного та проросійськи налаштованого населення [4, 5]. Інші ж вказують на існування внутрішніх передумов конфлікту в Україні, без яких російська пропаганда не змогла б стати ефективною – до них належать С. Куделя, Р. Додонов, С. Асланов та Т. Сауер [3, 7, 8, 11].

Отже, метою дослідження є співставлення думок дослідників (експертних висновків) щодо причинно-наслідкових зв'язків подій під час Євромайдану та військового конфлікту на сході України задля з'ясування співвідношення його зовнішніх та внутрішніх чинників.

За визначенням, сепаратизм – це рух за відокремлення частини держави з метою створення нового державного утворення або надання певній частині держави автономного статусу за національними, мовними, релігійними ознаками [1]. Він може виникати під впливом чинників, пов'язаних з соціокультурною та політичною трансформацією суспільства, посиленням або послабленням центральної влади та може розглядатись як захисна реакція певної частини суспільства на процеси, які її не влаштовують. Вважається, що для виникнення сепаратизму необхідними є дві умови: дискримінація етнічної групи з боку держави та формування активної політичної еліти, здатної очолити такий рух. Дослідники Юрій Мацієвський та Тетяна Бородавко з Національного університету «Острозька академія» обґрунтовують, що обидві умови не виконувались на Донбасі навесні 2014 року. Вони вказують на те, що на початку протестів відсутніми були явні лідери та чітка організована структура руху. Автори посилаються також на дослідження британської організації Equal Rights Trust, що показують, що в Україні не існує мовної, етнічної та релігійної дискримінації росіян та російськомовних громадян [2]. Таким чином, донбаський сепаратизм постає як штучне явище, роздмухане Росією для досягнення своїх власних цілей. Російські ЗМІ цілеспрямовано нав'язували населенню східних регіонів України страх перед новою владою у Києві, активно використовуючи при цьому образ «фашистів», який несе сильне емоційне навантаження для мешканців пострадянського простору.

З такою точкою зору не погоджується С.Куделя з Бейлорського університету (США). У своїй статті він розглядає сепаратизм як явище, спричинене передусім внутрішніми чинниками. На його думку, ключову роль у зародженні сепаратистського руху відіграли три політичні чинники – фрагментація держави, насильницька зміна режиму та втрата контролю над інструментами примусу, що у поєднанні зі специфікою

емоційного настрою населення регіону, в якому превалює страх, призвели до таких а не інших наслідків [3]. Він вказує на існування в Україні, ще до зародження сепаратистського руху, двох змінних, що асоціюються з високою ймовірністю громадянської війни: політичної нестабільності у столиці та послаблення державного потенціалу. Автор вказує на фрагментацію держави, що мала місце під час подій Євромайдану. Він називає «самокеровані регіональні анклави», що виникли у Західній та Центральній Україні у січні 2014 та не підпорядковувались наказам з Києва. Нездатність держави припинити силові захоплення адміністративних будівель та відновлення контролю над половиною території України були ознакою фактичного розпаду держави. Якщо раніше політична сцена Східної України характеризувалась абсолютним домінуванням Партії Регіонів, після раптової зміни режиму у Києві ця політична сила почала розпадатись, що також сприяло зміцненню відцентрових сил. При цьому сепаратистські рухи спочатку копіювали тактику спротиву, що використовувалась активістами Євромайдану.

Другим вагомим чинником автор називає низьку легітимність нової центральної влади серед населення Донбасу. На початку квітня 2014 року приблизно половина респондентів у Донецькій та Луганській областях були впевнені у нелегітимності виконувача обов'язків президента та нового уряду. Більше двох третин респондентів вважали події Євромайдану збройним путчем, що спонсорувався державами Заходу.

Третім чинником він називає те, що центральна влада мала дуже обмежені можливості застосування засобів примусу на Донбасі, оскільки серед правоохоронців переважали прихильники попередньої влади. Під час перших сепаратистських мітингів у містах Донбасу начальники міліції обіцяли бути «на боці народу», а представників спецпідрозділу міліції «Беркут», що поверталися з Майдану, на Сході зустрічали як героїв. Важливим сигналом для сепаратистського руху, що зароджувався у східних регіонах стала також анексія Криму Російською Федерацією – вона показала, що українська влада на даному етапі не готова боротись за територіальну цілісність держави. На початку збройного протистояння на Донбасі траплялись випадки, коли місцеве населення блокувало рух української військової техніки. Наведені автором аргументи свідчать про те, що навесні 2014 року, особливо після анексії Криму, сепаратистські настрої дійсно були присутніми серед населення Південного Сходу України. Однак вони не можуть сприйматись як доказ їхнього існування до 2013 року та відсутності стороннього впливу у їх формуванні.

З С. Куделею у своїй статті полемізує німецький дослідник Андреас Умланд [4]. Він погоджується з тим, що серед населення Донбасу існували проросійські настрої, а підтримка для Євромайдану та політичних сил, що прийшли до влади внаслідок подій лютого 2014, була дуже незначною. Однак він звертає увагу на те, що кожен сепаратистський рух повинен формуватись протягом деякого часу та мати відомих лідерів. Ця умова не виконувалась на Сході України. Щоправда, у Донецькій та Луганській області існували деякі організації проросійського спрямування, але жодна з політичних сил, що підтримувались населенням регіону (зокрема Партія регіонів та Комуністична партія України) ніколи на офіційному рівні не виступали за відокремлення Донбасу від України чи за приєднання до Російської Федерації. Лідерами самопроголошених Донецької та Луганської «народних республік» стали раніше невідомі люди, серед яких чимало громадян Росії, зокрема Ігор Гірін, який керував російським диверсійним угрупованням у Слов'янську на початку збройного протистояння та протягом декількох місяців виконував функцію «Міністра оборони» так званої «ДНР». Якщо в Криму можна було говорити про певну історію існування проросійських сил на політичній сцені регіону (політична партія «Російська єдність» Сергія Аксьонова, майбутнього «прем'єр-міністра» окупаційного уряду Криму, здобула

4% підтримки серед кримських виборців на виборах до Верховної Ради 2010 року), на Донбасі цей чинник був відсутнім. У проросійських організацій Східної України, навіть якщо вони користувались підтримкою певної частки населення, не було достатніх фінансових, політичних та військових ресурсів для того, щоб самостійно провести операцію з відокремлення регіону від України. А. Умланд частково погоджується з тим, що захоплення органів місцевої влади протестувальниками у західних та центральних регіонах України, а також застосування насильства деякими учасниками Євромайдану, особливо у кінцевій фазі протистояння, могло мати певний вплив на подальший розвиток подій на Сході. Однак він звертає увагу на принципову відмінність між цими подіями: протестувальники у західних та центральних регіонах захоплювали будівлі обласних адміністрацій, оскільки виступали проти конкретного уряду, але не проти самої держави. Натомість учасники мітингів у східних регіонах виступали не лише проти нової центральної влади, але водночас також проти територіальної цілісності України. Дослідник підкреслює, що сепаратистські мітинги на Донбасі розпочались майже відразу після анексії Криму Російською Федерацією. Оскільки анексія також відбулась за схемою захоплення органів місцевої влади групою невідомих людей, яких підтримала російська армія, присутня на півострові, немає причин вважати, що у Донецькій та Луганській областях відбувалось щось інше. Про це свідчить також те, що на Сході України одночасно з мітингами, які нібито були організовані місцевим населенням, відразу появились представники російської армії. Ситуація, що склалася в Україні під час та після Євромайдану не була першою політичною кризою, з якою зіткнулась Україна – Умланд звертає увагу на те, що схожі ситуації траплялись у 1990-і та 2000-і роки, але вони ніколи не призводили до наслідків, які могли б порівнюватись з подіями 2014 року. Це означає, що сепаратистські настрої могли з'являтися під час серйозніших політичних криз (тут варто згадати про з'їзд у Сєверодонецьку під час Помаранчевої революції та спробу проголошення автономії Південного-Сходу України), але у них не було достатнього потенціалу для того, щоб перерости у громадянську війну. Це дозволяє припускати, що такий розвиток подій був би неможливим без зовнішньої підтримки з боку Російської Федерації.

Росія підтримувала сепаратизм на Сході України не лише військовими та фінансовими засобами, але спочатку, заради розхитування ситуації, передусім інформаційними. А. Умланд погоджується з тим, що серед населення Східної України зростав страх та обурення, викликані подіями Євромайдану, однак звертає увагу на те, що ці негативні відчуття активно підтримувались російськими ЗМІ, які користувались популярністю серед населення Східної України. Вони гіперболізували роль радикальних українських націоналістів у подіях у Києві та вдало зіграли на відчутті страху перед «фашистами» та «бандерівцями», яке дійсно було розповсюджено на Донбасі.

З аргументами С. Куделі абсолютно не погоджується Ю. Мацієвський [5]. У своїй відповіді на вищезгадану статтю він підкреслює, що діяльність сепаратистського руху на Донбасі активізувалась вже після анексії Криму, а не відразу після зміни влади у Києві, що було б більш логічним, якщо розглядати східноукраїнський сепаратизм як пряму відповідь на «державний переворот» у Києві. Автор наводить також результати соціологічних опитувань, проведених серед мешканців Донецької та Луганської областей навесні 2014 року, які свідчать про те, що приблизно 50% населення обох регіонів погоджувалось з тим, що Росія так чи інакше впливає на події в Україні. Водночас страх перед Правим сектором не відігравав настільки великої ролі – лише 50% респондентів вважали його великою воєнізованою організацією, що може становити загрозу для цілісності держави, а інші вважали його радше однією з багатьох маргінальних організацій націоналістичного спрямування, що не мають значного впливу на ситуацію в Україні [6]. Він звертає увагу на те, що внутрішні чинники та проросійські

настрої мали б призвести до схожих наслідків також у інших регіонах України з переважно російськомовним населенням та традиційно високою підтримкою для Партії регіонів, зокрема на Харківщині та Одещині, однак цього не сталося, незважаючи на спроби захоплення органів місцевої влади.

Врешті-решт, він критикує також мову та терміни, якими С. Куделя послуговується у своїй статті, вважаючи, що вони можуть мати значний вплив на сприйняття тексту читачем. На його думку, застосування альтернативних термінів, таких як «революція», «політична революція», «множинний суверенітет» та «передача влади» замість використаних «державний переворот», «розвал держави» та «захоплення влади» могло б створити зовсім іншу картину політичного процесу в Україні.

На нашу думку, дуже виважений аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників формування конфлікту на Сході України здійснив проф. Додонов Р.О. у своїй монографії. Не заперечуючи безпосередньої участі Російської Федерації у розгортанні сепаратистського руху та бойових дій на Донбасі, автор вказує на низку внутрішніх чинників, що уможливили такий розвиток подій. Зокрема, він вказує на концентричну зональність українського ландшафту, яка характеризується тим, що зони розходяться не з центру країни, а навпаки – ззовні до центру [7, с. 89]. Оскільки Україна протягом століть була позбавлена власної державності, центри культурно-політичного впливу знаходяться або поза межами країни (Росія, Польща, Австрія, Візантія тощо) або ж на її периферії. Наслідком таких політичних впливів було формування в межах країни окремих регіонів з власними топонімами, етнічними та відносно розвинутою самосвідомістю. Таким чином в Україні сформувався поліцентризм, що характеризується існуванням регіональних центрів на географічній периферії (автор відносить до них Харків, Донецьк, Одесу, Львів та Ужгород), що конкурують з центром, перетворюючи столицю на політичну периферію. Особливості розвитку окремих регіонів України, обумовлені «силовим тяжінням» до сусідніх цивілізаційних центрів стали причиною суперечок навколо проблем національної ідентичності, а відмінності у ціннісних орієнтаціях населення поступово набували політичного забарвлення.

Слід відзначити, що об'єктивні обставини, якими були відсутність української державності у минулому, входження окремих регіонів України до різних держав у минулому та розтягнуте у часі входження до складу УРСР, які спричинили культурні, мовні та світоглядні відмінності між населенням регіонів, почали активно використовуватись політиками з усього спектру української політичної арени. Після здобуття незалежності, українська держава не спромоглася здійснити активну політику національної ідентичності, натомість політичні сили активно використовували «регіональний фактор» заради досягнення короткострокових електоральних цілей. Аналізуючи результати усіх парламентських та президентських виборів у незалежній Україні можна відзначити, що провідні кандидати та політичні партії завжди орієнтувались у своїх передвиборних кампаніях на «Схід» або на «Захід» України. Відповідно, після здобуття перемоги на виборах, вони зобов'язані були виконувати свої обіцянки перед базовим регіоном, що часто стосувалися питань мовної та історичної політики, зовнішньополітичних орієнтацій тощо. Це сприяло симетричному схізмогенезу регіонів України. Таким чином, у політичному житті України закріпився стійкий електоральний розкол на умовній лінії «Схід-Захід». Символічно протиставлення північно-західного та південно-східного регіонів виражалось як протиставлення двох регіональних центрів – Львова та Донецька [7, с. 90].

Особливої уваги у цьому контексті заслуговує «мовне питання», яке розігрувалось політиками під час усіх передвиборних кампаній. Як вже було згадано, в Україні не спостерігалось дискримінації російськомовних громадян та конфліктів між україномовним та російськомовним населенням. Однак, незважаючи на мирне

співіснування різних мовних та етнічних груп в Україні, питання статусу російської мови стало потенційно конфліктогенним з огляду на його експлуатування політичною елітою. Після помаранчевої революції стратегія регіональних еліт Південного-Сходу України спиралася на визнання російської мови державною або офіційною, що знайшло своє відображення у програмах Партії Регіонів. Спричинена цим регіональна поляризація населення проявилась у зв'язку з прийняттям закону «Про засади державної мовної політики» 2012 року та спробою його скасування у лютому 2014 року. Ця обставина активно використовувалась та підсилювалась російською пропагандою, тому мовну ситуацію не можна розглядати як безпосередній та виключно внутрішній чинник конфлікту. На думку Р.О. Додонова, причиною виникнення соціальних кордонів та запуску схізмогенетичних процесів в Україні є не стільки наявність соціокультурних відмінностей і реальний досвід міжкультурних комунікацій, скільки ставлення до них та їх публічна вербалізація [7, с. 98]. Схожу думку висловлює С. Асланов. Він вважає, що гібридна війна на Сході України повинна розглядатись як етнополітичний конфлікт, який є наслідком гіперболізації регіональних етнокультурних відмінностей та їхнього захоплення в межах регіональної етнонаціональної політики замість проведення загальнонаціональної політики консолідації [8].

Дослідники серед внутрішніх конфліктогенних чинників вказують також на існування на Донбасі сформованої регіональної еліти, яка прагнула контролю над іншими регіонами країни. Це явище не є типовим лише для Донбасу – на українській політичній сцені партії зазвичай виступають представниками певних олігархічних груп, які часто прив'язані до того чи іншого регіону країни. Зокрема, В. Скворець у своїй статті, присвяченій внутрішнім передумовам формування цивілізаційного конфлікту в Україні відзначає, що «період 2010-2013 років ознаменувався спробою східноукраїнських олігархічних еліт поширити модель контролю, що функціонувала переважно у південних та східних областях України, на територію усієї країни» [9]. На керівні посади в усіх регіонах призначались особи, підпорядковані регіональним бізнес-елітам (переважно вихідці з Донецької та Луганської областей), але дана тактика виявилась ефективною не в усіх регіонах. На Заході України вона призвела до зростання антиурядових настроїв та стала однією з основних причин Євромайдану. Як вже було відмічено раніше, протягом усіх років незалежності України існувала своєрідна «рівновага» між політичними представниками різних регіонів (а отже також регіональних бізнес-еліт). Рівень підтримки для політичних сил, що умовно представляли Схід та Захід завжди був приблизно однаковим та вони передавали один одному владу практично після кожних виборів. Однак події Євромайдану, втеча В. Януковича з України та анексія Криму порушили цю рівновагу. Внаслідок дискредитації Партії регіонів та фактичної втрати контролю над Кримським півостровом, представники регіональних еліт Донбасу вже не могли розраховувати на перемогу на наступних виборах та збереження влади. Вони відчули пряму загрозу своїм інтересам, як у внутрішній так і у зовнішній політиці, тому вони не бажали підпорядкуватись новій владі. Однак навряд чи правильним буде ствердження, що саме регіональні еліти Південного Сходу України стали рушійною силою сепаратистського руху. Ймовірніше за все, вони підтримували протестні настрої мешканців східних регіонів, як протипагу Євромайдану, але у певний момент ситуація вийшла з-під їхнього контролю. Як бачимо, серед ватажків так званих «народних республік» відсутні відомі представники колишніх фінансових та політичних еліт Донбасу. Це дозволяє зробити висновок про те, що – так само як у випадку з мовних питанням – Російська Федерація вдало використала протестний потенціал населення Південно-Східної України, переводячи його, за допомогою пропаганди, з антиурядового у сепаратистське русло.

Окремої уваги заслуговують також психологічні чинники появи конфлікту, адже у гібридній війні велику роль відіграє пропаганда, метою якої є саме вплив на психіку людей та формування відповідного ставлення до певних явищ. Як зазначає О. Саєнко, «Організатори гібридної війни цинічно розглядають маніпулювання як своєрідний соціальний рефлекс – певну поведінку, що викликається відповідними ідейними та психологічними мотивами. Слова, образи, стереотипи «бандерівців», «руки США», «правого сектора», повинні викликати і відповідну поведінку, вчинки, реакцію людей». [10] Слід підкреслити, що російська пропаганда знову ж таки використовує певні стереотипи, що існували серед населення Південного Сходу України задовго до початку війни, зокрема образ «бандерівця-фашиста». Лише згадка стереотипу народжує у свідомості особи звичні негативні, непривабливі образи, тому формування асоціації нинішньої української влади з фашизмом (і створення на цій базі нових понять, таких як «київська хунта»), сприяє її абсолютному несприйняттю носіями таких стереотипів. До основних інструментів інформаційно-психологічного впливу належать засоби масової інформації, зокрема преса, радіо та телебачення, мережа Інтернет. З огляду на мовний склад населення Південного Сходу України, у регіоні завжди користувались популярністю російські телеканали, що формували у людей особливий тип світосприйняття та нав'язували стереотипи. Навіть незважаючи на те, що до Євромайдану російські ЗМІ ще не були насичені антиукраїнською пропагандою, вони так чи інакше сприяли формуванню переконання про приналежність Росії та України до спільного культурного та історичного простору.

Розглядаючи чинники, що призвели до виникнення конфлікту на Донбасі, не варто забувати також про його геополітичний вимір. Дослідник Том Сауер з Університету Антверпена у Бельгії вважає, що країни Заходу не дотримувались належної обережності у своїх відносинах з Росією, надаючи Україні перспективу членства у НАТО та ЄС. Він звертає увагу на те, що заява колишнього президента США Дж. Буша на саміті НАТО 2008 року про те, що Україна та Грузія в майбутньому можуть стати членами альянсу, могла стати опосередкованою причиною збройного нападу Російської Федерації на обидві країни – спочатку на Грузію 2008 року, а потім на Україну 2014 року [11]. Не слід забувати про те, що безпосередньою причиною Євромайдану був саме геополітичний чинник, а саме відмова В. Януковича підписати Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Звісно, протестний потенціал суспільства накопичувався протягом усього періоду президентства Януковича, але саме відмова від «європейського вибору» України стала чинником, який змусив сотні тисяч людей вийти на Майдан Незалежності, щоб відстояти свій цивілізаційний вибір. Така ситуація була загрозливою для зовнішньополітичних інтересів Російської Федерації, яка розглядає територію колишнього СРСР своєю зоною впливу. Щоправда країнам Прибалтики вдалось здійснити доволі безболісний перехід з зони впливу Російської Федерації до європейських та атлантичних структур, але геополітичне становище Росії зміцнилось протягом 10 років, що минули з 2004 до 2014. У цьому контексті конфлікт на Південному Сході України можна розглядати як наслідок геополітично-цивілізаційного вибору України, що суперечить інтересам Російської Федерації, а ширше – як частину цивілізаційного протистояння між Заходом та Росією.

Здійснений аналіз чинників формування конфлікту на Південному Сході України дозволяє стверджувати, що існували певні внутрішні передумови його виникнення. До них належать передусім соціокультурні відмінності між різними регіонами України, (різні геополітичні та цивілізаційні орієнтації мешканців Сходу та Заходу, що активно використовувались політиками (які, в свою чергу, переважно були представниками тих чи інших регіональних еліт) у ході передвиборних кампаній, формуючи стереотипи та взаємні упередження. Впродовж понад 20 років, які минули від здобуття Україною

незалежності до початку гібридної війни на Донбасі, українська держава не вела ефективної політики національної консолідації та інтеграції регіонів з різним історичним минулим. Ситуація, що склалася у кінці 2013 року у зв'язку з подіями Євромайдану, призвела до нестабільності та фрагментації держави. Оскільки протягом певного часу органи місцевого самоврядування та силові структури західних регіонів України не підпорядковувались центральній владі, захоплення адміністративних будівель у Донецькій та Луганській областях могло розглядатись як симетрична дія прихильників попередньої влади та регіональних еліт. Однак внутрішній політичний конфлікт не зміг би перерости у війну та відділення частини Донбасу від України без активної військової та інформаційної підтримки Російської Федерації. В учасників антиурядових мітингів не було достатніх засобів для того, щоб розпочати збройне протистояння проти України, а проголошення квазі-державних утворень з подальшими бойовими діями має негативні наслідки для місцевих політичних та фінансових еліт. Російська Федерація, застосовуючи методи маніпуляції та інформаційно-психологічного впливу, викликала у населення Донбасу страх перед новою, «фашистською» владою у Києві, а швидка операція з анексії Криму викликала сподівання на альтернативу у вигляді приєднання до Російської Федерації. Однак цього не відбулось, оскільки гібридна війна на Донбасі є частиною геополітичної стратегії Росії, спрямованої на недопущення виходу України з її зони впливу. Приєднавши Донбас, Росія втратила б один з останніх важелів впливу на Україну. Таким чином, конфлікт на Південному Сході України слід розглядати як наслідок поєднання внутрішніх та зовнішніх передумов. Жоден з існуючих внутрішніх чинників не зміг би призвести до розгортання бойових дій та втрати частини української території без зовнішнього втручання з боку Російської Федерації. Водночас Росії було б набагато складніше вести гібридну війну, а особливо її інформаційну складову, якби українська держава не допустила безлічі помилок у політиці ідентичності та національної консолідації.

Список використаної літератури

1. Ключник Р. Сепаратизм як світова мегатенденція сучасності / Р. Ключник // Політичний менеджмент. – 2011. – № 6. – С. 120–128; Kliuchnyk R. Separatyzm yak svitova mehatendentsiia suchasnosti / R. Kliuchnyk // Politychnyi menedzhment. – 2011. – № 6. – S. 120–128.
2. In the Crosscurrents. Addressing Discrimination and Inequality in Ukraine [Electronic resource] / The Equal Rights Trust Country // The Equal Rights Trust Country Report Series: 5. - London, 2015. – Mode of access : <http://www.equalrightstrust.org/crosscurrents-addressing-discrimination-and-inequality-ukraine>
3. Куделя С. Внутренние источники вооруженного конфликта на Донбассе [Электронный ресурс] / С. Куделя // PONARS Eurasia. – Режим доступа : <http://www.ponarseurasia.org/node/7268> ; Kudelia S. Vnutrenniye istochniki vooruzhennogo konflikta na Donbasse [Electronic resource] / S. Kudelia – URL: <http://www.ponarseurasia.org/node/7268>.
4. Умланд А. В защиту конспирологии: Ответ Сергею Куделе на его анти-политический анализ «гибридной войны» в Восточной Украине [Электронный ресурс] / А. Умланд. – Режим доступа : <http://www.ponarseurasia.org/node/7411> ; Umland A. V zashchitu konspirolologii: Otvet Sergeyu Kudele na ego anti-politicheskiy analiz «gibridnoy voyny» v Vostochnoy Ukraine [Elektronnyy resurs] / A. Umland. – Rezhim dostupa : <http://www.ponarseurasia.org/node/7411>
5. Мацневский Ю. Ограничения аргумента: Дискуссия об источниках «восстания» на Донбассе [Электронный ресурс] / Ю. В. Мацневский. – Режим доступа : <http://www.ponarseurasia.org/node/7375> ; Matsievskiy Yu. Ogranicheniya argumenta:

Diskussiya ob istochnikakh «vosstaniya» na Donbasse [Elektronnyy resurs] / Yu.V. Matsievskiy. – Rezhim dostupa : <http://www.ponarseurasia.org/node/7375>

6. Мнения и взгляды жителей юго-востока Украины: апрель 2014 // Зеркало недели. – 2014. - 18 апреля ; Mneniya i vzglyady zhiteley yugo-vostoka Ukrainy: aprel 2014 // Zerkalo nedeli. – 2014. - 18 aprelya

7. Додонов Р. О. Конфлікт на сході України у дзеркалі соціально-філософської рефлексії : моногр. / Р. О. Додонов. - Вінниця : Ніланд ЛТД, 2016. - 246 с. ; Dodonov R. O. Konflikt na skhodi Ukrainy u dzerkali sotsialno-filosofskoi refleksii : monohr. / R.O. Dodonov. - Vinnytsia : Niland LTD, 2016. - 246 s.

8. Асланов С. Етнополітичний конфлікт (гібридна війна на Сході України) як наслідок регіональної етнонаціональної політики / С. Асланов // Віче. - 2015. - № 14. – С. 2-4 ; Aslanov S. Etnopolitychnyi konflikt (hibrydna viina na Skhodi Ukrainy) yak naslidok rehionalnoi etnonatsionalnoi polityky / S. Aslanov // Viche. - 2015. - № 14. – S. 2-4.

9. Скворець В. О. Внутрішні передумови формування цивілізаційного конфлікту в Україні / В. О. Скворець // Схід. – 2015. - № 2. – С. 102-107 ; Skvoretz V. O. Vnutrishni peredumovy formuvannia tsyvilizatsiinoho konfliktu v Ukraini / V. O. Svoretz // Skhid. – 2015. - № 2. – S. 102-107

10. Саєнко О. Г. Механізм інформаційно-психологічного впливу в умовах гібридної війни / О. Г. Саєнко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологія. - 2015. - Вип. 1. – С. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2015_1_11 ; Mekhanizm informatsiino-psykholohichnoho vplyvu v umovakh hibrydnoi viiny / O. H. Saienko. // Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Psykholohiia. - 2015. – Vyp. 1. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2015_1_11.

11. Sauer T. The Origins of the Ukraine Crisis and the Need for Collective Security between Russia and the West [Electronic resource] / T. Sauer // Global Policy, 2016. - Mode of access : http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1758-5899.12374/epdf?r3_referer=wol&tracking_action=preview_click&show_checkout=1&purchase_referrer=www.google.com.ua&purchase_site_license=LICENSE_DENIED

Стаття надійшла до редакції 05.12.2016 р.

K.M.S. Prondzyska

CAUSES OF THE CONFLICT IN SOUTHEASTERN UKRAINE: ON THE CORRELATION BETWEEN THE INTERNAL AND EXTERNAL FACTORS

The article examines the approaches of Ukrainian and foreign researchers to determination of the internal and external factors that led to the conflict in Southeastern Ukraine. The central issue of this article is the correlation between the internal conflict factors existing in the Ukrainian society and the external ones caused by the informational influence and military intervention of the Russian Federation. Analyzing the existence of sociopolitical cleavages in Ukraine before the current conflict, the relationship between the Euromaidan events, which led to installing a new government and the latter military conflict in Donbas, as well as the informational influence of Russian Federation, we came to the conclusion that despite of existence of internal conflict factors and extreme political instability of Ukraine in the beginning of 2014, the military conflict and proclamation the internationally unrecognized Donetsk and Luhansk “People’s Republics” would not have been possible without active external informational and military support.

The internal conflict factors include the sociopolitical, linguistic, cultural and historic differences between the regions of Ukraine, which were largely emphasized during most of the election campaigns in the independent Ukraine. However there were no signs of the existence of separatist movement in Southeastern Ukraine until the spring of 2014. The events of Euromaidan between November 2013 and February 2014 increased the tension between the

East and West of Ukraine. The new government did not gain wide recognition in the Southeastern Ukraine, which led to seizure of regional administrations by pro-Russian protesters, supported by the local law enforcement authorities. Nevertheless, we consider that the abovementioned internal factors themselves could not have led to the military conflict. The Russian Federation viewed the Euromaidan and consequent government change as a threat to its geopolitical interests. As a result, both informational and military actions were taken in order to destabilize political, social and economic situation in Ukraine, as well as to prevent its possible integration with European Union and NATO. The Russian mass media carried out an extensive propaganda campaign, aimed on discrediting the Ukrainian government. Manipulative techniques were used in order to present the new Ukrainian authorities as "Nazi" and a threat to the Russian-speaking citizens. As the fear of Nazism is deeply rooted in the consciousness of the former USSR societies, this external informational influence, combined with the military force used by the Russian Federation, was a crucial factor leading to the annexation of Crimea and secession of the parts of Donetsk and Luhansk regions.

The vast majority of Ukrainian and foreign researchers agree that conflict in Southeastern Ukraine was caused by a mixture of both internal and external factors. Searching the ways to resolve the current conflict requires both recognizing and understanding the mistakes made by Ukrainian authorities in the identity politics in the past, as well as withstanding and overcoming the negative external informational influence.

Keywords: *conflict in Southeastern Ukraine, conflict factors, separatism, hybrid war*

УДК 327.2

Н.Ф. Ржевська

РЕЙТИНГОВА МОДЕЛЬ ЯК ФОРМА ОЦІНКИ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ: ПРО ДЕЯКІ ІНДЕКСИ РЕЙТИНГУ

На ґрунті аналізу теоретичного та прикладного досвіду формування та розвитку встановлення результативності функціонування аналітичних центрів та визначення їхньої ефективності за допомогою щорічного Міжнародного рейтингу Пенсільванського університету професора Дж.МакГана, встановлено основну стратегічну ціль рейтингової моделі та окреслено значення деяких індексів рейтингу для формування іміджу аналітичного центру.

Ключові слова: *рейтингова модель, методологія рейтингу, індекс-рейтинг, аналітичні центри.*

У нинішньому столітті розвиток аналітичних центрів позначився особливими рисами, серед яких – зниження темпів їхнього створення. В багатьох країнах причиною цього є наростання ворожості між державними політичними структурами і регулюючими органами та аналітичними центрами і неурядовими організаціями. Незважаючи на це, аналітичні структури продовжують нарощувати свою значимість.

Окремі ідеї та концепти, спрямовані на теоретичне осмислення питань становлення аналітичної експертизи та оцінювання її ефективності представлені у працях зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема, О. Валевського, В. Горбатенка, В. Грановського, С. Дацюка, Ю. Калиновського, В. Ребкала, В. Романова, Ю. Сурміна, В. Тертички, Г. Щедрової. Та, вивчення цих аспектів не вирішує проблеми визначення специфіки впливу окремих індексів на оцінку рейтингової позиції аналітики в окремих